

ścieli, lecz pozostał we Lwowie.

Po zakończeniu II wojny światowej część zbiorów Ossolineum została zwrócona Polsce i umieszczona we Wrocławiu. Wśród przekazanych ksiąg znalazł się fragment księgozbioru z Moroczyna. Pozostała większa część kolekcji nadal przechowywana jest w Bibliotece Ukraińskiej Akademii Nauk im. Stefanyka we Lwowie.

Kazimierz Tyszkowski został wyznaczony do przejrzenia depozytu przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich. W swoim artykule podaje, że w Bibliotece Moroczyńskiej znajdowało się dziewięć inkunabułów (niestety, we Wrocławiu zachowały się tylko dwa), znajdując się tam też informacje o najcenniejszych pozycjach tego zbioru. Są to druki obce i polskie z XVI w.: Jana Głogowczyka przekład dzieła Jana Versoriusa (1501), Statut

Łaskiego (1506), Kronika Miechowity (1521), Zoltarz Dawidów Walentego Wróbla (1541), Herbarz Marcina Siennika (1542), Kronika Bielskiego. Wiele z tych ksiąg miało piękne oprawy, skórzane, nierzadko z superekslibrisami. Tyszkowski pisze m.in. o wspaniałej renesansowej oprawie XVII tomu publikacji Acta Tomicjana z superekslibrisem Stanisława Górskiego. Były też woluminy pochodzące z cysterskich opactw w Wąchocku i Jędrzejowie, benedyktyńskiego na Świętym Krzyżu, z klasztorów bernardynów w Opatowie, misjonarzy w Krakowie oraz wielu kolegów jezuitkich i pijarskich na Litwie itp.

Należy mieć nadzieję, że Biblioteka Edwarda Chrzanowskiego zostanie scalona i doczeka się naukowego opracowania monografii, na co zasługuje.

Kazimierz Spalaniec, realizator cyklu spotkań pt. „Regionalizm jako forma promocji regionu”, historyk, regionalista, animator kultury, długoletni pracownik Wojewódzkiego Domu Kultury w Lublinie, autor i redaktor wielu publikacji poświęconych upowszechnianiu historii, kultury i ruchu regionalistycznego. Posiada na swoim koncie wiele dokonań, m.in. związanych z aktywną realizacją konkursu „Dni Miejscowości” i tworzeniem izb pamięci.

Szczególne zasługi położył jako animator towarzystw regionalnych. Z jego udziałem powstało 78 towarzystw na ponad 125 aktualnie prowadzących działalność na Lubelszczyźnie. Pod jego redakcją ukazały się m.in.: *Studia z dziejów Grabowca*, Lublin–Grabowiec 2003; *Dzieje Uchań 1484-2006*, Uchanie 2006, II wyd. poszerzone i uzupełnione, Uchanie 2009, album *Historia wykuta w kamieniu. 40 lat twórczości artystycznej Witolda Marcewicza*, Lublin 2008, a także *Dzieje Krzczonowa 1359-2011*, Krzczonów 2012.

200 lat spółdzielczości na ziemiach polskich

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej LSM

Spotkanie historyczne z cyklu „Postacie niezwykle”

Edward Chrzanowski herbu Poraj (1843-1922)

EDWARD CHRZANOWSKI
1843 - 1922

Edward Chrzanowski
herbu Poraj
(1843-1922)

Urodził się 5 września 1843 r. w Koble (a może w Teptiukowie?). Był człowiekiem wykształconym, ukończył gimnazjum w Lublinie, a następnie studia prawnicze na paryskiej Sorbonie, gdzie uzyskał stopień doktora. Dzieciństwo i młodość spędził we dworze w Moroczynie, położonym niedaleko Hrubieszowa przy trakcie do Włodzimierza Wołyńskiego. Wzrastał w atmosferze polskości, która cechowała ówczesne dwory. W wieku 20 lat brał udział w powstaniu 1863 r. Upadek powstania i represje carskie spowodowały, że rodzina, chcąc uchronić Edwarda przed zesłaniem, wysłała go na zachód Europy do Paryża. Lata emigracji, tęsknota za Polską i Moroczynem zadecydowały o powrocie do majątku rodzinnego.

Edward Chrzanowski z marszu zaczął realizować swoje marzenia. Gromadził cenne dzieła literackie, kupował starodruki, rękopisy, różne dokumenty. Zbierając wydawnictwa stał się właścicielem księgozbiorów Miłżyckich z Kozic, Lipińskich ze Strzałkowa, Suchodolskich z Dorohuska, Morykonich z Wilczyc, Kicińskich, Czarnockich i Grotthusów. Tak powstał jeden z największych prywatnych księgozbiorów opatrzony ekslibrisem Biblioteka Chrzanowskich Moroczyn.

Edward Chrzanowski był społecznikiem - działaczem Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego i Towarzystwa Rolniczego, posłem do Dumy w Petersburgu i prezesem Koła Polskiego.

Znacznie pomnożył swoje dobra, które stały się jednymi z największych w Ziemi Hrubieszowskiej, także przez dziedziczenie po bezdzietnych krewnych (m.in. po braciach i po Suchodolskich z Dorohuska), ale przede wszystkim dzięki umiejętności wprowadzania nowych technologii, mechanizacji, nowych hodowli.

Edward Chrzanowski był dobrym ojcem rodziny - ożenił się z zamożną ziemianką z Tomaszowskiego Marią Kicińską. Posiadał potomstwo: córkę Renatę zamężną za Rulikowskim, Jadwigę zamężną za litewskim księciem Woronieckim i syna Wincentego. Czwartym dzieckiem była Minia, która zmarła w dzieciństwie.

Chrzanowski zbliżając się do kresu życia zapisał swój cenny dorobek, swój skarb wnukowi Tadeuszowi, ale faktyczną władzę nad nim sprawował syn Wincenty Chrzanowski. Edward zmarł 17 stycznia 1922 r. Miejscem jego spoczynku stał się cmentarz parafialny w Horodle.

Właściciel Moroczyna jako założyciel biblioteki zgromadził ciekawy, liczący ponad 6 tysięcy woluminów księgozbiór, o którym posiadamy dość szczupłe wiadomości opisane w niewielkim szkicu Kazimierza Tyszkowskiego, kustosa Ossolineum, drukowanym w „Silva Rerum” z 1925 r. W roku 1925 bowiem do Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie trafił niezwykle cenny depozyt - biblioteka Edwarda Chrzanowskiego. Przekazał ją syn Edwarda - Wincenty Chrzanowski. Depozyt, liczący 5 tysięcy woluminów, przekazano na dziesięć lat. Jednak po upływie tego okresu nie został on odebrany przez wła-

200 lat spółdzielczości na ziemiach polskich

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej LSM

Spotkanie historyczne z cyklu „Postacie niezwykle”

Edward Chrzanowski

herbu Poraj

(1843-1922)

Zespół dworski w Moroczynie

EDWARD CHRZANOWSKI
1843 - 1922

Prowadzenie Kazimierz Spaleniec

Spotkanie odbędzie się

w poniedziałek 7 listopada 2016 r. o godz. 18.00

w Galerii Sztuki Domu Kultury LSM

w Lublinie, ul. K. Wallenroda 4a, tel. 81 743 48 29

www.domkulturylsm.pl

Wstęp wolny